

račev štejejo 137.000, družih 100.000, revnih ljudi skupno blizo 1 milijon, za katere se leto in dan potrebuje več kot 60.000.000 milijonov gold.

Dopisi.

Iz Velikovca na Koroškem. † — Telovadsko društvo, o katerem sem zadnjikrat omenil, se je že ustanovilo. Telovadi se že. Pa tudi pomočno društvo za oženj šteje že na 100 družbenikov, čeravno so gasilnice še zmiraj stare. — Naša šolska mladina je preteklo šolsko leto že dobivala praktičen nauk o telovadbi na za to od občine pripravljenem lepem prostoru.

Črnomelj 10. okt. — Preteklo nedeljo je bila v čitalnici naši slovesna beseda, kateri so se pridružili tudi gospodje inženirji, kateri mirijo ljubljansko-karlovško železnico. Gosp. tajnik Gruden pozdravlja množico in kaže vzrok današnje veselice: god presvitlega cesarja, kteremu vsa skupščina čestita z navdušenim slava-klicem, po katerim so izvrstni naši pevci zapeli cesarsko pesem in „Hej Slovani“. Potem se je z veliko pohvalo vršila gledališna igra „Domači prepri“, katero so igrali gospoda G. in P. pa gospodičina Ivanka Kapeletova iz Metlike, ktera je nam pri vsaki priliki s tako ljubeznjivo prijaznostjo na pripomoč, da nas dolžnost veže, vrli domorodkinji izreči očitno hvalo. Po igri je bila tombola, po tomboli pa vesel ples.

Iz Dolenskega 4. okt. — Naj iz našega kraja kaj povem, posebno pa, kako da se pri nas po občinah uraduje, kar nam so politiške gosposke vsaktera opravila izročile. Govorim, kakor sem sam skusil v občini, kjer sta dva mesarja. Cena mesa je tukaj postavljena od debelih volov po 19 krajc., od kravjega pa po 17 krajc. Al kaj pomaga tarifo nabijati mesarjem na vrata, ako se nobeden po njej ne ravna! Zakaj pa ne? Zato, ker se nobenega nič ne boje. Tukaj mesarji večidel le krave koljejo, pa kravje meso po 19 krajc. prodajajo, kakor volovsko. Eden teh mesarjev se je bil pa županu in prvemu svetovalcu nekaj zameril. Zdaj sta imela priložnost ga enmalo uščipniti. Pokličeta ga tedaj. Mesar pride pred sodbo; al kaj je mesar rekel? Jez ne tajim — pravi — da nisem kravjega mesa po 19 kr. prodajal, pa kako, da samo mene mislite kaznovati? Ali ne veste, da tudi drugi mesar čez tarifo meso prodaja? Saj tudi njega ljudje ravno tako tožijo kakor mene. Župan gleda debelo svetovalca, svetovalec pa še bolj debelo družega svetovalca. Vsi trije molče. Nobeden si ne upa spregovoriti. Mesar en čas posedi in obljubi, da se bo za naprej po predpisani tarifi držal, zraven pa zahteva, da tudi drugi mesar ne sme meso dražje prodajati. In — zdaj prodajata oba čez ceno meso brez skrbi. „Poštena mera in vaga v nebesa pomaga“ — pravi naš domač pregovor. Naj se ga zapomnijo tudi mesarji! Župani in občinski svetovalci pa naj nikar ne imajo prstov zato, da bi — skoz nje gledali!

Novomesto 12. okt. — Dopisun iz našega mesta, ki zaradi srečnega in pravičnega izida lanske volitve deželnega poslanca bode že jeze in togote počil, izliva svoj žolc na poslanca g. Ravnikarja v „Tagblattu“ ter se trudi dokazati s samimi zvižacami, da volitev Ravnikarjeva za častnega srenjčana občine Št. Jernejske ni bila pravilna. Vspeh njegovega napenjanja je pa ravno narobe, kajti ravno po dopisu v „Tagbl.“ od 10. t. m. in po zaslišanju veljavnih mož iz Št. Jerneja smo se prepričali, da je ta volitev popolnoma veljavna. Očitna priča temu je pa tudi to, da c. kr. deželna vlada omenjene volitve ni mogla za neveljavno spoznati, — da volitev ni bila nikdar pravilno preklicana in da bi tudi vsak preklic brez veljave ostal. Do-

pisuna v „Tagbl.“ pa, ki kakor volk gosp. Ravnikarja pri vsaki priliki napada, zagotavljam, da, ako ravno zakriva svoje ime, vendar njega in njegove umazane namere predobro poznamo. Pošteni domoljub g. Ravnikar, branivši resnico in pravico, ga je mnogokrat tako na sramoto djal, da je kakor stekel volk divjal zoper njega pri volitvah itd., a vendar mu je vse spodletelo, — zdaj mu je edino še zavetje ostal — „Tagblatt.“ Žalostna Germanija!

Iz Notranjskega 8. okt. M. I-l. — Po zadnjem učiteljskem zboru smo se bili sešli štirje znanci učitelji na potu domú gredé iz Ljubljane. Med mnogimi pogovori prišli smo kmalu do tega, da smo si prešteli vsak svojo plačo in svojo družino. Vsak je imel svoje fasijonirane plače po 250 gold. na leto, vsi skupaj 1000 goldinarjev; otrok od vseh štirih je bilo naštetih 30, razun otrok imela sta dva še svoje stare matere pri sebi, tako, da vseh, če se še očetje in matere pridenejo, bilo jih je 40. Preračunili smo, da od one plače pride na vsacega bornih 6 soldov na dan. Znano pa je, da večina učiteljev še toliko nima, pa tudi še to, kako težavno in neredno svoje pičle dohodke prejema učitelj. — Naj ta resnični dokaz bode onim v prevdarek, kateri so v „Danici“ stavili vprašanje: „kaj da k temu poreče narodna in vestna samostojnost, ako učitelji postanejo s tem uradniki“ (ako bi bili tako srečni, da bi se njihove goreče želje spolnile, da bi redno dobivali po 300 do 400 gold. letne plače).

Iz vipavske dekanije 10. okt. — Po naključbi mi je te dni v roke prišel „Tagblatt“, kateri je spustil „šepasto raco“ po svetu, češ, da je nekterim vipavskim učiteljem duhovščina prepovedala, v učiteljski zbor iti v Ljubljano. Resnica je to, da ne enemu učitelju od tod se ni prepovedalo potovanje v zbor. In če morebiti kak duhoven gospod ni že naprej slave pel učiteljskemu zboru, ali je to že prepoved? Sicer pa smo učitelji menda vsi toliko samostojni, da sami vemo, kaj je pravo, kaj ne, in če se zbora nismo v večem številu udeležili, bile so krive druge ne previdne okoliščine.

To v imenu svojem in v imenu svojih tovaršev
Planinski.

Iz Ljubljane. (Vesel sad dr. Costovega županovanja) se je pokazal spet ravnokar v tem, da se bojo povikšali dohodki od priklade na vžitnino (Verzehrungssteuer) za vsako leto 1869. 1870. in 1871. od 50.400 gold., ki so bili 1830. leta odločeni, na 57.279 gold. Dr. Costa je sprožil 1867. leta v mestnem zboru to stvar, naj se od c. kr. finančnega ministerstva zahteva sedanji vžitnini primerna plača in očitna škoda odvrne mestu. Noben odbornik ni na to mislil, le župan dr. Costa je skrbel za mesto in c. k. ministerstvo je dovolilo, kar se je po pravici zahtevalo.

Iz tega mestjani spet lahko sami cenijo velike zasluge dr. Costove za mesto in pa bivše zborove večine.

— (Preskušnje učencev v kovaški in živinozdravniški šoli) so končane. V ponedeljek in torek je izpraševal g. Skalè iz anatomije in fizijologije, iz ozdravljanja vnanjih in notranjih bolezin, operacij in teoretičnega podkovstva, — v sredo g. dr. Jan. Bleiweis iz natoroznanstva, živinoreje, porodoslovja, sodniškega živinoznanstva in ogledovanja klavne živine in mesa, — v četrtek pa g. prof. Konšek iz rastlinoznanstva in g. dr. Karol Bleiweis iz kemije. Posebno dobro so se obnesli to leto: Krst France iz Brda, Poljanšek France iz Žira, Peternel Anton iz Kranja, Murnik Valentin iz Radoljce. Drugi dobro, eden srednje, eden pa slabo. — Začetek novega šolskega leta je o sv. Martinu, kar se bo bolj na tanko oglasilo v „Oglasniku.“

— (Ljubljansko „konstitucionalno društvo“) je imelo 9. dne t. m. zbor, ki je bil — kakor v „Tagblatt-u“ beremo — z več ozirov spet prav imeniten. Namen temu zboru bil je peticijo dognati do ministerstva, naj se postava, po deželnem zboru sklenjena, kako naj bi se uresničil §. 19. osnovne postave o splošnih državnih pravicah zastran ravnopravnosti slovenskega jezika, popolnoma zavrže. — Strašno so se jezili nekteri konstitucionalci (?), da je deželni zbor njih peticijo, s katero so zahtevali, naj šolska uredba ostane pri starem in naj se slovenski otroci še naprej silijo že v drugem razredu ljudske šole učiti se učnih predmetov v tuji nemščini in s katero so prepoved vkladali proti novi postavi, rešil s tem, da ta peticija nasprotuje §. 19. Mahali so na vse kreplje po sklenjeni postavi in po samem deželnem zboru. Ker se je pa vmes tudi lagalo, posebno ko je prof. Pirker lažljivo trdil, da je deželni zbor „le po milosti samo dve uri odmeril za nauk nemškega jezika v 3. in 4. razredu glavne šole“, in da je njegov pravi namen „nemščino popolnoma zatreči“, moral se je g. Svetec, ki je bil pri tej seji pričujoč kot vladni komisar (§§. 18. in 21. društvene postave), tem napadom, ki ljudi sleparijo in begajo, upreti tem več, ker so taki napadi na deželni zbor po 3. članku kazenske novele od 17. dec. 1862. leta za pregrešek izrečeni. Gosp. Svetec jim je moral tedaj povedati, da ni res, da bi bil deželni zbor „po kaki milosti“, to je, samovoljno ravnal, ampak da se je držal §. 19., kterege je tudi vladni zastopnik v deželnem zboru pripoznal za vodilo vladi, in po katerem bi se imelo tudi konstitucionalno (?) društvo po §. 1. svojih statutih ravnati; potem da ni res, da bi bil deželni zbor nemškemu jeziku samo dve uri odmeril; da on zastran tega, koliko ur se bo učilo, ni nič določeval; da bodo to ustanovljale administrativne šolske oblasti po okoliščinah in potrebi. — Al te krotke besede g. Svetca, ki niso bile družega ko zgolj faktičen popravek neresničnega trjenja, zbudile so cel vihar med konstitucionalci. Z vpitjem in hrupom so ga motili v besedi, in ko je končal, storil je g. dr. Suppan, njihov predsednik, to sodbo, da vladni komisar ni imel pravice teh faktičnih popravkov delati. Očitno znamenje nemirne vesti, če se kdo resnice tako boji!

Mi se ne spuščamo v to, ali je imel g. Svetec prav ali ne; to je vladina skrb, ker je nje korist zastopal; to pa vemo, da neka pomoč mora biti proti očitnim pregreškom proti kazenski postavi, in to vemo, da poslanca od gosposke, ki se takim upre, tam, kjer je red in pravica, ni smeti tako grdo napadati in očitno sramotiti, kakor je g. Svetca napadel „Tagblatt“ od 10. t. m. Veseli nas pa to, da g. Svetec zbora ni razpustil, kar bi bil pri takem obnašanju po vsi pravici lahko storil, da konstitucionalci saj ne morejo spet tožiti in po časnikih pisariti, da so Nemci na Slovenskem trpini, da jih narodnjaki zatirajo itd. Oni so pa spet očitno pokazali, koliko jim je za ustavo takrat, kedar je ta Slovincem v korist, — koliko se brigajo za vlado, za nje organe in celó sami za svoje statute, kedar bi imeli Slovincem pravični biti. — Kako pa da prideta posamentirar Woschnagg in urar Rudholzer do tega, da — kakor unidan agent Heiman — se vtikata kakor Minos in Rhadamantus v postavodajstvo naše dežele, to naj ugane kdor more! Da je bilo besedovanje prof. Pirkerja s „stürmischen Beifall“ sprejeto, to se nam dozdeva čisto naravno, saj je isto pesem godel v konstit. društvu, kakor sta jo gospoda Kromer in Dežman godla v deželnem zboru. Eden pa mora povsod zvonec nositi, zakaj bi ga v konst. društvu g. Pirker ne? Saj je imel, kakor dobro vemo, silne težave, predno je došel „prestol eksperta“, za kte-

rega konst. društvu zdaj velja. Mi pa ne vinarja ne damo za njegovo eksperiencijo. Nam so leta 1861. gimnazijski vodja Nečasek in skušeni učitelji gimnazije in realke, ki nikoli niso bili „šviga švaga“ čez dva praga“, ko smo delali naš sedanji šolski program, bili svetovalci, in šolski nadzorniki ljudskih šol po deželi so po knezoškof. konsistoriju potrdili ta program. To so naši eksperti, ne pa g. Pirker, kateri se zdaj drzne slovensko slovstvo zasmehovati, katero je saj toliko, da je on še stotine prebral ni! Naj bi konstitucionalno društvo, ako mu je za resnico mar, enmalo po svetu se ogledalo, kaj drugod skušeni šolski možje pravijo o učnem jeziku, pa bi slovó dalo g. „ekspertu“ Pirkerju. Naj bere prav novo brošuro „Reform der Realschulen. Ein Wort zur Zeit von E. Schulz, k. k. Professor“, pa bo bralo na 11. strani te knjižice to-le: „So kann zunächst ein gesunder Unterricht nur auf Grundlage der Muttersprache gedeihen und der §. 19 der Staatsgrundgesetze hat in dieser Hinsicht für Lehrer und Schüler eine ungemein grosse Wichtigkeit.“ — To so naši eksperti, ne pa posamentirarji, urarji, mešetarji in pa g. Pirker.

— (Slovenske Matice odbor) ima jutri popoldne ob 5. uri svojo 12. sejo.

— Politično narodno društvo, kakor „vabilo“ kaže, napravi prihodnjo saboto svoj prvi zbor. Deželni zbor je menda zadržaval pričetek delovanja njegovega. Kakor slišimo, se družbeniki zdaj prav obilo vpisujejo. Dobro!

— „Tagblatt“ pripoveduje, da se je v našo realko vpisalo 246, toraj 29 učencev več od lani; da je med temi več nego 100 Nemcev, katerim bi bilo nemogoče, v tej šoli ostati, ako se potrdi dr. Bleiweisova postava o učnem jeziku. Dalje pripoveduje, da se je več slovenskih starišev pri vpisovanju popraševalo, ali je v tej šoli res slovenščina učni jezik, češ, da svojih otrok ne vpišejo, ako je temu res tako. — „Tagblatt“ nam ne bode zameril, da mu tega ne verjamemo, saj si je svest, koliko laži že tiči v njegovih listih. Še njegovim številkam več ne verjamemo. — Kako sovražniki narodnih pravic učencem določujejo narodnost, znano je vsemu svetu, toraj tudi njim samim. Zasledili so celó polutane in to le na slovenski zemlji, to je, narod pol slovenske, pol nemške krvi!!! Koliko učencev bode g. realkin vodja T. Schrei, iz čegar peresa ali ust je tekla ona novica, neki odredil za slovenščino? Toda saj nam je podana novica zadostno merilo, dosedanja skušnja pa poročstvo, da se marsikteri Slovenec izmuzne učnim uram, slovenščini odmerjenim. Radovedni smo, koliko učencev bi šteli drugi učni predmeti, ako se jim na voljo dá učenje. In to je pri slovenščini; kdor se je noče učiti, treba mu je le zapisati se za Nemca, pa je je oproščen in je vrh tega šole prost tri ure na teden. Prav to ti je vzrok, da se marsikteri Slovenec dá zapisati za Nemca. Od kod neki bi bilo toliko Nemcev, kolikor nam jih g. Schrei vsako leto našteje v svojem sporočilu? Iz Kočevja jih dohaja sila malo, drugej pa Nemcev nimamo nad šest odstotkov. Ni toraj drugače mogoče, kakor da nam vodja iz Slovencev prenaroduje Nemce.

— „Tagblatt“ je objavil novico, da je več katoliških starišev svoje otroke vpisalo v protestantsko šolo (kam da pošiljajo otroke učiti se krščanskega nauka, tega nam „Tagbl.“ ne pové). Iz te prikazni sklepa dvoje, prvič da je ta šola izvrstnejša nego katoliške, drugič pa da je to sad proteče postave o sili (!) slovenskega učnega jezika. — Izvrstnosti te šole doslé še nikjer nismo zapazili, niti v gimnazijski niti v realcini razvrstitvi učencev. Pa se ve da, dokazano je že s tem, da je „Tagbl.“ rekel. Njegova beseda je neo-

vrgljiva resnica!? Vsi katoličani vemo tej prikazni, če je resnična, drugačno razlago, in ta je, da katoličanstvo teh starišev ni vredno piškavega oreha. Kteri pravi katolik bode izpodkopaval edinozveličavno katoliško vero svojih otrok? Bog nas varuj takih katolikov, ki si katoličanstvo strojijo po judovskih časnikih ali po „Tagblattu“ in hočejo bolje vedeti, kaj je katoličanstvo, nego škofje in papež. „Videant consules“, da se ljulika ne zaseje med pšenico med tem, ko spi hišni gospodar!

Društvo za brambo narodnih pravic

napravi svoj prvi občni zbor v saboto 17. dne t. m. zvečer ob 7. uri v čitalnični dvorani, v ktere se družbeniki uljudno vabijo.

Vrsta razgovorov:

1. Sporočilo začasnega odbora.
2. Volitev odbornikov.
3. O zedinjenji slovenskih pokrajin v eno administrativno skupino.
4. O vpeljavi slovenskega jezika v šolo in urade.
5. O volitvah za prihodnji mestni zbor.

Začasni odbor.

Novičar iz domačih in ptujih dežel.

Iz Dunaja. Ministerstva predsednika še zmiraj ni! Bratu bivšega predsednika se je neki to častno mesto ponujevalo, a ni ga hotel. — Trije veliki državniki iz vrste plemenite gospode: knez Karlos Auersperg, grof Goluhovski, baron Kellersperg: vsi so šli. Ako pa vsi taki možaki grejo, vprašamo le: kdo pa nazadnje ostane?

— Državni zbor se spet začne prihodnjo soboto. Prevažna dōba za Avstrijo se začne s tem zborom zdaj, ker radoveden gleda svet na to, kako se bojo vstopili Poljaki.

— Po časnikih hodi novica, da se profesor Miklošič preseli v Pariz za profesorja slovanskih jezikov.

Stajarsko. „Graz. Volksbl.“ naznanja, da se je v Gradcu 3. dne t. m. ustanovilo politično konservativno društvo. Baron Buol je bil za predsednika enoglasno oklican, v osnovalni odbor pa voljeni gg. J. Karlon, vrednik „Graz. Volksbl.“, prof. dr. Maassen, Landerl in Pogačnik. Glavni namen temu društvu je, braniti cerkvene pravice, krepčati avstrijski patriotizem in ljubezen do domovine.

Iz Trsta. — Deželni zbor tržaški — kakor „Primorec“ po pravici pravi — se je letos samo za to zbral, da po svoje sodi dogodbe julija meseca, ker skoro nobene seje ni bilo, da ta reč ne bi prišla na vrsto. — V predposledni seji je poslanec Hermet bral sporočilo o razmerah novih osnovnih postav gledé na Trst in njegove zgodovinske pravice. To sporočilo pravi, da ima Trst enake pravice kakor Ogersko, Česko itd. (kaj neki še?), — priznava oktobersko diplomo, pa tudi decembersko ustavo, vendar trdi, da je brez vrednosti, dokler se ne dadé dopolnitne postave, — federalizem mu je edino sredstvo rešiti državo pogube in narode zadovoljiti. „Triesterica“ je koj potem sporočilo pisala, da iste ideje in včasih prav z istimi besedami je v svojem govoru razložil Hermet v tržaškem zboru kakor jih je v kranjskem deželnem zboru razlagal „agitator Bleiweis.“ — Ali se bo pač dr. Bleiweis lepo zahvalil „ljubeznjivi Triesterici“ za to njeno primero?

Česko. Iz Prage. Nepokoj, ki je — kakor so zadnje „Novice“ povedale — bil unidan v Pragi zaradi

ttega, da je vlada tabor pri Pankracu prepovedala, je nekterim časnikom še zmiraj obširno polje natolcevanja in denunciacij na narodne prvake česke. „Naj se Palacky in Rieger oglasita — kričijo „Bohemia“ in njeni tovarši — in naj očitno grajata razuzdanosti, ki se godé zdaj v naši deželi!“ „Correspondenz“ krepko zavrača tako zahtevanje rekoč: „Očetu Palackemu je tako malo kakor vsacemu drugemu politično omikanemu možu treba še le glasú povzdigniti za to, da ne odobruje tacih ekscesov, pri katerih se okna pobijajo itd. Al komur je v družih primerljajih tako malo mar za opomine starčeka zgodovinarja, kako, da zdaj hrepeni po njegovem glasu? Deželni zbor je brez Palackega svoje delo dognal; pričakovati je tedaj, da tudi brez njega potepuhe ulične uženejo in mir napravijo. Palacky ni policijska glava. Bolj obžalujemo pa to, da starček Palacky ne bode več pisal česke zgodovine sedanjega časa. Ako bi jo mogel še pisati, gotovo ne bi zamolčal, kje in kolikrat je svaril: nikar vetra sejati, da ne bode žetev — vihar!“ — 8. dne t. m. je mestni odbornik Žizka predlagal zboru: naj mestni zbor izreče, da odobruje ono deklaracijo, s katero so se o začetku deželnega zbora národní česki poslanci odpovedali českemu zboru. Dr. Sladkovsky je podpiral ta predlog; al Palacky mu je stopil za tega del nasproti, ker se je bati, da zaradi takega sklepa ne bi avtonomija mestnega zbora škode trpela. In — ravno okoli 7. ure, ko je dr. Sladkovsky zagovarjal svoj predlog, začuje se pred zbornico vojaško bobnanje in vidi se, da se cel batalijon vojakov z orožjem vstopi pred mestno hišo. Mestni zbor, o čegar mnenji o oni deklaraciji ni ne najmanjše dvombe, je slušal opomin Palackov in — opustil mestnemu zboru nevarni sklep o predlogu Žizkovem. — Ubogi mestni zbor praški in pa ti oče Palacky! zdaj pa le čakajte, kako bode veliki politikar — — — v „Slov. Nar.“ po Vas sekal, da tudi ti uganjaš „oportunitetno politiko!“

— Včerajšni dunajski časniki so prinesli c. k. ukaz, po katerem je, gledé na poslednje dogodbe v Pragi, mesto z okolico njegovo v izjemni stan djanó, to je, pravice, ki jih osnovna državna postava daje državljanom o združevanju in zborovanju, so začasno preklicane. Tudi dozdanji cesarski namestnik baron Kellersperg je v začasni pokoj djan, in in to zaradi razpora z ministrom Herbstom. Na mesto njegovo je stopil c. k. podmaršal pl. Koller.

Listnica vredništva. Gospodov J. O. Lepšt. — Mih. K. v Z. L. — dr. D. izpod S. — B. Z. na Not: Hvala! prejeli, pa še le drugi pot je mogoče natisniti.

Žitna cena

v Ljubljani 7. oktobra 1868.

Vagán (Metzen) v novem denarji: pšenice domače 4 fl. 60 — banaške 5 fl. 26. — turšice 3 fl. 10. — soršice 3 fl. 60. — rži 3 fl. 20. — ječmena 2 fl. 80. — prosa 2 fl. —. — ajde 2 fl. 70. — ovsa 1 fl. 70 — Krompir 1 fl. —.

Kursi na Dunaji 13. oktobra.

5% metaliki 57 fl. 30 kr. Ažijo srebra 113 fl. 65 kr.
Narodno posojilo 62 fl. 10 kr. Cekini 5 fl. 53 kr.

Loterijne srečke:

V Gradcu } 7. oktobra 1868: 7. 21. 59. 66. 22.
na Dunaji } 85. 47. 46. 59. 4.
Prihodnje srečkanje v Gradcu in na Dunaji 21. oktobra.